

Posudek na disertační práci

Vladimír Naxera: *Korupce, klientelismus a stranická patronáž v komunistických režimech a v průběhu postkomunistické transformace – studie z prostředí Československa/České republiky* (Plzeň 2014, 195 stran).

Autor předkládá doplněnou a opravenou disertační práci, obě tyto činnosti jí prospěly, přičemž zřejmě největším nedostatkem původního textu byla deskripce, absence výzkumu a dat. Vladimír Naxera se výzkumu korupce z politologického pohledu věnoval již v několika studiích, předkládaná práce je v tomto směru završením jeho několikaletého úsilí. Sám také poznamenává, že česká politologie se tématu nevěnuje stále ještě dostatečně, narozdíl od sociologie. Disertační práce tedy poskytuje ideální příležitost provést důkladný výzkum tohoto tématu. Podívejme se, jak se tohoto úkolu Vladimír Naxera zhostil.

V práci nacházím dva cíle: „Hlavním cílem práce je vysvětlení příčin, podob, vnímání a důsledků korupce v komunistickém režimu a v postkomunistické společnosti.“ Další pak: „Druhým cílem, který se může jevit jako sekundární a jako prostředek k naplnění cíle prvního, nicméně jeho význam je zcela kruciólní, je co nejpreciznější nadefinování pojmu korupce.“ (s. 9). Autor v práci netestuje žádnou hypotézu, místo ní nabízí soubor pěti výzkumných otázek, které mají sloužit k naplnění hlavního cíle práce. Na s. 10 vymezení cíle upřesňuje: „Cílem práce tak není rozebírat jednotlivé strategie a zkoumat jejich funkčnost, spíše se zaměřuje na obecné institucionální, strukturální a sociální trendy, které stojí za jejich nefunkčností.“ Na následující straně je práce vymezena metodologicky, východiskem má být neo-institucionální přístup a autor se snaží konstruovat teoretický rámec, který hodlá posléze aplikovat na Československo/Českou republiku. Postup autora je takový, že chce obecné předpoklady a charakteristiky v práci zpřesňovat. Přiznává, že „(k)orupce je jevem, který je velmi obtížně kvantifikovatelný“. Jak poznamenává Pavol Frič, museli bychom být neustále přítomni u korupčníka a korumpovaného, což je nemyslitelné. V. Naxera odmítá komparaci, protože korupce je spjata vždy s konkrétní zemí a jednotlivé státy mají odlišné normy. Proto se zaměřuje na jeden jediný případ. Přes všechna možná rizika ale tvrdím, že komparativní výzkumy jsou v tomto směru možné, ba jsou i běžnou praxí. Záleží samozřejmě zejména na interpretaci data a

závěrů výzkumů. Na s. 21 a 22 autor dochází k určitému rozporu, popřípadě k metodologické vágnosti. Autor metodologicky práci pojal jako instrumentální případovou studii, přesto se domnívá „že v obecnější rovině mají závěry této práce širší platnost, netvrdím v tomto okamžiku, že jsou absolutně platné pro všechny komunistické/postkomunistické země“. (s. 21) V tomto směru ještě drobnou poznámku, k vágnosti vyjadřování přispívá rovněž poměrně časté používání uvozovek u slov a termínů, což je atribut publicistického stylu.

Důvodem, proč si autor zvolil postkomunistické prostředí, je ten, že „(p)ostkomunistické země bývají v souvislosti s korupcí a s pokusy o její nejrůznější kvantifikaci (...) zmiňovány velice často.“ (s. 7) Soustředí se pak především na Československo, respektive Českou republiku, tedy prostředí, které zná nejlépe. K promyšlení a naplňování cílů využívá vhodně odbornou literaturu, její znalost a šíře nás přesvědčuje o tom, že V. Naxera problematice velmi dobře rozumí. Smysluplnější by bylo představovanou literaturu i výzkumy nepojmout jako představení literatury s krátkým popisem (či hodnocení „výborná kniha“), ale jako kritickou analýzu závěrů a výsledků (viz s. 15 „toto krátké představení zahraniční literatury“.).

Práce má zřetelnou strukturu, od teoretických východisek přes definici korupce, analýzu struktur komunistické a postkomunistické společnosti, občanské společnosti až po závěr. Oproti původní verzi se autorovi podařilo zejména eliminovat nepodložená či spíše nedoložená tvrzení, což výslednému textu velmi prospělo. Pokud jde o data, ukazuje se, že jejich zveřejnění v práci závěry zpřesnilo. Osobně bych doporučil ještě větší záběr, myslím si, že zvláště Eurobarometr by byl užitečný (některá šetření jsou zaměřena výhradně na korupci). Více pramenů bych uvítal již kvůli tvrzením na s. 21, kde uvedené pochybnosti o CPI jsou v zásadě správné, nicméně bohatší využití zdrojů a dat by závěry zpřesnilo. Zvláště nemáme-li ona tvrdá data.

Pro práci se ukázala přínosná i analýza volebních programů, respektive částí týkajících se korupce. Autor v tomto směru pozoroval čtyři zavedené strany, v případě ANO či VV (které neanalyzuje) pouze dodejme, že právě tato hnutí uspěla zásluhou tematizace boje proti korupci. I to tedy ukazuje, jak toto téma u voličů rezonuje. Zajímavým způsobem se ukazuje analýza programů ODS.

Několik dotazů a poznámek na závěr:

Zajímalo by mne, proč autor nepoužil žádnou hypotézu.

Jak by interpretoval tabulku 3 (na s. 96), kupříkladu pozici Polska?

Na s. 100 uvádí (dle Friče), že „braní a dávání úplatků je v Čechách hluboce zakořeněné“, platí tato situace i pro Moravu a Slezsko?

V přehledu literatury autor nezmiňuje (viz pozn. č. 7) popularizační (již kvůli oné popularizaci) knihu V. Dvořákové, ale v textu s ní pracuje.

Práci doporučuji k obhajobě.

Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.

5. 1. 2015